

УДК 341.231.14:305:[341.123+061.1ЄС]
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/2-61/40-43>

Марія ЗАЙЦЕВА, канд. політ. наук, асист.
ORCID ID: 0000-0003-0036-419X
e-mail: mariya.zaitseva@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Наталія БЄЛОУСОВА, канд. політ. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-9656-2942
e-mail: bnb@ukr.net
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

КОРПОРАТИВНЕ ЛОБІЮВАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Вступ. Лобіювання є невід'ємною складовою сучасного політичного процесу в Європейському Союзі. Системна присутність організованих груп інтересів в ЄС, зокрема великих корпорацій, забезпечує інституційну основу для прозорої взаємодії між владою та зацікавленими сторонами.

Ця складна система впливу значною мірою визначає політичний ландшафт ЄС, де доступ до посадовців, участь у консультаціях і внесення змін до законодавчих ініціатив нерідко залежать від ресурсів і зв'язків зацікавлених сторін.

Методи. У процесі дослідження було застосовано такі методи, як аналітичний, метод узагальнення й аналізу, що дозволив вивчити документи нормативно-правової бази ЄС і звіти аналітичних центрів.

Результати. Корпоративне лобіювання є глибоко інтегрованим у всі етапи законодавчого процесу Європейського Союзу. Починаючи із консультаційних заходів та робочих груп Європейської комісії, корпоративні лобісти активно впливають на формування політики.

Із 2015 р. спостерігається значне зростання фінансування лобістської діяльності, що досягло 1,3 млрд євро у 2023 р. Найактивнішими залишаються великі транснаціональні корпорації технологічного, енергетичного та фінансового секторів. Однак, попри наявність інструментів прозорості, таких як Реєстр прозорості ЄС, виявлено численні випадки порушень і неточностей у звітності, що ставить під сумнів ефективність чинної системи контролю. Прикладом лобістського впливу є законодавча ініціатива стосовно дерегуляції нових геномних технологій, що супроводжується суттєвим послабленням вимог до прозорості, оцінки ризиків і маркування, що викликало широку суспільну критику.

Висновки. Лобіювання є одним із ключових механізмів впливу на політичні процеси в Європейському Союзі. Лобісти транснаціональних корпорацій активно впливають на ухвалення рішень в ЄС, особливо в таких галузях, як біотехнології, цифрові технології та енергетика. Зростання витрат на лобістську діяльність і збільшення кількості залучених лобістів свідчать про те, що лобіювання є ефективним інструментом впливу бізнесу на європейське законодавство.

Водночас, попри існування формальних механізмів контролю за лобістською діяльністю, зокрема Реєстру прозорості ЄС, виявлені факти маніпулювання даними та порушення у звітності свідчать про необхідність подальшого удосконалення системи регулювання і забезпечення реальної підзвітності лобістських структур.

Ключові слова: лобіювання, Європейський Союз, групи інтересів.

Вступ

Процес формування політики в Європейському Союзі відбувається в умовах активної взаємодії з великою кількістю груп інтересів – від неурядових організацій, профспілок і професійних асоціацій до впливових корпоративних лобістів та аналітичних центрів. Ця складна система впливу значною мірою визначає політичний ландшафт ЄС, де доступ до представників влади, участь у консультаціях і внесення змін до законодавчих ініціатив нерідко залежать від наявних ресурсів і зв'язків зацікавлених сторін.

Лобіювання є невід'ємною складовою сучасного політичного процесу в Європейському Союзі. Системна присутність організованих груп інтересів в ЄС, зокрема великих корпорацій, забезпечує інституційну основу для взаємодії між владою та зацікавленими сторонами.

Слід наголосити, що лобіювання часто асоціюється з непрозорістю, надмірним впливом і потенційним викривленням демократичного процесу (Pulse, n. d.).

Мета дослідження. Проаналізувати лобіювання в Європейському Союзі та практики взаємодії політичних інститутів з корпораціями, дослідивши їхні методи впливу на політичні процеси та інституції ЄС.

Огляд літератури. Лобіювання в Європейському Союзі є складним, багатогранним процесом і виступає ключовим чинником, що забезпечує комунікацію між зацікавленими сторонами й політиками, сприяючи ухваленню збалансованих і обґрунтованих рішень.

Роль лобіювання у формуванні політики, законодавства та розподілі ресурсів Європейського Союзу, що часто має суттєві наслідки для економічних інтересів бізнесу, розкрили у своїй роботі N. Dutt, M. Espinosa, R. Li, J. Rath та E. Sung. Науковці зазначають, що регуляторні рішення, ухвалені в Брюсселі, мають транснаціональний вплив і поширюються далеко за межі ЄС. Саме тому глобальні корпорації мають значний вплив на процес прийняття рішень (Dutt et al., 2025).

На думку вчених A. S. Binderkrantz, D. R. Halpin, H. N. Pedersen, участь груп інтересів у формуванні політики ЄС дозволяє покращити ефективність і відповідає реальним потребам суспільства (Binderkrantz et al., 2020).

Науковець Пітер Боувен у своїй праці "Корпоративне лобіювання в Європейському Союзі: до теорії доступу" інтерпретує лобістську діяльність як взаємозалежний процес обміну між групами інтересів і структурами ЄС. Вони підкреслюють, що інституції ЄС не просто допускають присутність лобістів, а й зацікавлені в активній співпраці з ними, оскільки приватні суб'єкти можуть надавати практичну експертизу, галузеві знання та емпіричні дані, необхідні для розробки ефективної нормативної бази. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти механізми доступу до процесів ухвалення рішень у ЄС не як односторонній вплив, а як взаємовигідний і структурований обмін ресурсами (Bouwen, 2001).

© Зайцева Марія, Бєлоусова Наталія, 2025

Методи

У процесі дослідження було застосовано такі методи, як аналітичний, метод узагальнення й аналізу, що дозволив вивчити документи нормативно-правової бази ЄС та звіти аналітичних центрів.

Результати

Лобіювання в Європейському Союзі є глибоко інтегрованим у всі етапи законодавчого процесу – від розробки законодавчих ініціатив до їхнього остаточного ухвалення. Процес часто починається із семінарів, слухань та інших консультаційних заходів, де представники бізнесу, НУО та експерти обговорюють запропоновані законодавчі ініціативи. Особливу роль у підготовці законодавчих пропозицій відіграють робочі групи Європейської комісії, у яких беруть участь зацікавлені сторони. На цьому етапі формується початковий зміст політик, і саме тут корпоративні лобісти можуть впливати на визначення пріоритетів та формулювання норм через експертні коментарі, аналітичні документи й персональні контакти (Pulse, n. d.).

Ключовим елементом у процесі ухвалення рішень є діяльність Європейської ради, яка наділена повноваженнями щодо уточнення, затвердження або відхилення законодавчих ініціатив Європейської комісії та поправок, внесених Європейським парламентом. Підкреслимо, що саме Європейська рада має найбільш широкі законодавчі повноваження щодо ухвалення рішень, які впливають на політику національних акторів ЄС у різних сферах життєдіяльності. Саме тому лобістські зусилля направлені на постійних представників держав-членів Європейської ради.

Європарламент, як і Рада ЄС, уповноважений ухвалювати рішення у багатьох політичних сферах, зокрема щодо внутрішнього ринку, промисловості, економіки, соціальної політики, транс'європейських мереж, митного співробітництва, захисту прав споживачів, захисту навколишнього середовища, рівності прав і можливостей у громадянському суспільстві, збереження культурної самобутності етнічних груп, відкритості й доступу до офіційних документів ЄС, інноваційного та технологічного розвитку, боротьби з корупцією тощо. З огляду на широкий спектр повноважень Європарламенту та Ради ЄС, організовані групи інтересів і лобістські структури активно спрямовують свої ресурси на формування регуляторної та нормативної політики ЄС.

Слід наголосити, що із 2015 р. спостерігається суттєве зростання фінансування корпоративного лобіювання в Європейському Союзі. Зокрема, бюджет 50-ти найбільших транснаціональних компаній, що активно впливають на європейську політику, зріс на понад 30 млн дол. (The European Student Think Tank, 2023).

За даними громадської організації Lobby Control у 2023 р. витрати на лобіювання асоціацій і корпорацій в ЄС зросли до 1,3 млрд євро (LobbyControl, 2024).

Найдинамічніше зростання спостерігається серед великих технологічних компаній, які не лише збільшили кількість своїх лобістів у Брюсселі, але й розширили фінансові ресурси, спрямовані на просування своїх інтересів в інституціях ЄС.

Про вплив великого бізнесу у сфері лобізму свідчать експертні оцінки, згідно з якими у Брюсселі постійно працює близько 29 тис. лобістів, значна частина з яких становить інтереси транснаціональних корпорацій (EU lobby report, 2024).

Порівняно із громадськими організаціями, корпоративні структури мають суттєво більші ресурси й мож-

ливості для впливу на європейську політику, що створює дисбаланс у представленні суспільних та приватних інтересів.

Корпоративне лобіювання в ЄС охоплює широкий спектр інструментів впливу: від безпосередніх контактів з європейськими чиновниками та депутатами Європарламенту до фінансування політичних кампаній, діяльності аналітичних центрів, організації форумів, конференцій і публічних заходів.

Ці умови створюють для корпорацій сприятливе середовище для просування власних політичних та економічних інтересів у структурах Європейського Союзу (The European Student Think Tank, 2023).

Відповідно до Реєстру прозорості ЄС, який має на меті забезпечити базовий рівень прозорості у процесі лобіювання, на липень 2025 р. зареєстровано понад 15 тис. груп інтересів (LobbyFacts.eu, 2025).

Реєстр надає інформацію про те, хто саме намагається вплинути на політику ЄС, які інтереси становить та які ресурси використовує. Попри те, що реєстрація є добровільною, лише зареєстровані суб'єкти лобіювання можуть мати доступ до ключових інституцій ЄС, брати участь у слуханнях комітетів, бути спікерами на публічних засіданнях, працювати в інтергрупах (неофіційних депутатських групах) Європарламенту, отримувати довгострокові перепустки (access passes) (Transparency register, 2021) тощо.

Однак критики зазначають, що існуючі інструменти прозорості залишаються фрагментарними й неповними, оскільки реєстр не охоплює всіх лобістських контактів і не забезпечує ефективного контролю за дотриманням стандартів етичної поведінки у сфері впливу на політику (Pulse, n. d.).

У лютому 2025 р. після скарги організацій Corporate Europe Observatory (CEO) та LobbyControl було проведено моніторинг Реєстру прозорості ЄС, який виявив суттєві порушення у фінансовій звітності. Загалом 28 компаній або лобістських структур указували неточні дані про бюджети на лобізм: частина занизила, інші завищили витрати. За результатами перевірки 17 організацій змушені були оновити свої дані, 7 – повністю виключено з реєстру, а 4 – підтвердили правильність наданої інформації. Наприклад, Nestlé занизила свої витрати на лобіювання на 850 тис. євро, а норвезька хімічна компанія Yara – на 600 тис. євро. Такі структури, як Unilever, FoodDrinkEurope, EuropaBio, European Round Table for Industry та Oracle, недооцінили свої витрати приблизно на 100 тис. євро кожна.

Загалом, за оцінками активістів, загальна сума внесених змін до декларацій у реєстрі становила майже 47,75 млн євро, із них 2,45 млн – додано, 23,15 млн – скорочено, а ще 22,15 млн – видалено. Цей випадок викрив суттєві проблеми із прозорістю лобістської діяльності у ЄС та поставив під сумнів надійність одного з головних інструментів регуляторної підзвітності (The Brussels Times, 2025).

Корпоративне лобіювання є одним із провідних механізмів впливу на процес ухвалення рішень в інституціях Європейського Союзу. Згідно з даними Corporate Europe Observatory та LobbyControl, найактивніше лобістську діяльність здійснюють транснаціональні корпорації технологічного, енергетичного, фінансового та хімічного секторів.

Серед секторів, які демонструють найвищу активність у сфері лобіювання в Європейському Союзі, вирізняються великі технологічні компанії, зокрема Meta та Microsoft, такі фінансові інституції, як Асоціація фінан-

сових ринків Європи та Європейська банківська федерація, енергетичні корпорації (включаючи Fuels Europe та Shell), а також представники хімічної промисловості й агробізнесу (зокрема, Європейська рада хімічної промисловості та Bauger). Активно лобіюють також міжгалузеві торговельні асоціації, такі як Business Europe і Німецький союз промисловців (BDI), а також великі фармацевтичні гравці – наприклад, Європейська федерація фармацевтичної промисловості та Novartis (Corporate Europe Observatory, 2025).

Одним із прикладів активного лобістського тиску з боку біотехнологічної індустрії на законодавчий процес стала законодавча ініціатива Європейської комісії, ухвалена у липні 2023 р., яка передбачає створення нової регуляторної бази для окремих категорій організмів, отриманих за допомогою нових геномних технологій (НГТ).

Запропоновані зміни мають на меті спростити процедури виведення таких продуктів на ринок, у тому числі шляхом скасування або суттєвого послаблення чинних вимог щодо прозорості, наукової оцінки ризиків та маркування, які нині застосовуються до традиційних ГМО.

Цей крок викликав різку критику з боку екологічних організацій, наукової спільноти та правозахисників, які вважають, що така дерегуляція може поставити під загрозу права споживачів, громадське здоров'я й довкілля. Крім того, експерти застерігають, що винятки з підзвітності та зниження стандартів безпеки відкривають шлях до асиметричного впливу індустріальних гравців на політику ЄС, порушуючи принцип обережності та знецінюючи чинні правові норми в галузі біотехнологій.

Однак міжнародні торговельні партнери намагаються на вилученні ГМО-продуктів, отриманих за допомогою нових геномних технологій із-під дії чинних правил щодо ГМО. На їхню думку, ці технології є ключовим інструментом для зміцнення продовольчої безпеки та досягнення цілей сталого розвитку в аграрному секторі й харчовій промисловості.

Зазначимо, що відповідно до чинного законодавства Європейського Союзу, усі генетично модифіковані організми (ГМО) підлягають суворому регулюванню. Зокрема, продукти, що містять ГМО або вироблені з їх використанням, мають бути відповідно марковані, а також повинні проходити наукову оцінку стосовно можливих ризиків для здоров'я людини, тварин і довкілля (Briefing paper new GMOs).

Вимоги, що закріплені у Директиві 2001/18/ЄС та Регламенті (ЄС) № 1829/2003, відображають принцип обережності як базову засаду політики ЄС щодо біотехнологій (European Commission, n.d.).

У цьому контексті ініціатива Єврокомісії щодо дерегуляції нових ГМО викликає значне занепокоєння серед критиків, адже вона передбачає виведення певних категорій продуктів з-під чинного правового контролю, включаючи вимоги стосовно маркування. Це може створити ситуацію, коли продукти генної модифікації з'являться на ринку без відповідного маркування, що суперечить принципам прозорості та права споживача на інформацію.

Сучасні тенденції в галузі лобіювання в ЄС свідчать про суттєве зростання фінансових ресурсів, які використовуються для впливу на законодавчий процес.

Дискусія і висновки

Лобіювання є одним із ключових механізмів впливу на політичні процеси в Європейському Союзі. Лобісти транснаціональних корпорацій активно впливають на ухвалення рішень в ЄС, особливо в таких галузях, як біотехнології, цифрові технології та енергетика. Зрос-

тання витрат на лобістську діяльність і збільшення кількості залучених лобістів свідчать про те, що лобіювання є ефективним інструментом впливу бізнесу на європейське законодавство.

Особливої уваги заслуговує діяльність транснаціональних корпорацій, зокрема у сфері біотехнологій, які активно просувають дерегуляцію нових геномних технологій, використовуючи різноманітні методи впливу – від участі в робочих групах до фінансування аналітичних центрів. У результаті, окремі законодавчі ініціативи Європейської комісії дедалі частіше відображають інтереси корпоративного сектору, що викликає обґрунтовану критику з боку громадськості, екологічних організацій та науковців.

Водночас, попри існування формальних механізмів контролю за лобістською діяльністю, зокрема Реєстру прозорості ЄС, виявлені факти маніпулювання даними та порушення у звітності свідчать про необхідність подальшого удосконалення системи регулювання і забезпечення реальної підзвітності лобістських структур.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Binderkrantz, A. S., Halpin, D. R., & Pedersen, H. H. (2020). From Policy Interest to Media Appearance: Interest Group Activity and Media Bias. *The International Journal of Press/Politics*, 25(4), 712–731.
- Biodynamic Federation. Briefing paper new GMOs: old claims and false promises Proposal on new genomic techniques. (2023). *Briefing Paper: New GMOs: Old claims and false promises*. (n. d.). https://demeter.net/wp-content/uploads/2023/09/230915_DEM_Leaflet_NGTs_EN.pdf
- Bouwen, P. (2001). *Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access*. file:///C:/Users/admin/Downloads/sps20015.pdf
- Corporate Europe Observatory. (2025). *The EU's lobby league table Tech, Banking, Energy, Chemicals dominate*. Corporate Europe Observatory. <https://corporateeurope.org/en/2025/02/eus-lobby-league-table>
- Dutt, N., Espinosa, M., Li, R., Rath, J., & Sung, E. (2025). *Lobbying in the EU. HEC Paris Research Paper No. SPE-2025-1577*. SSRN. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5260257>
- European Commission. (n.d.). *GMO legislation. Directorate-General for Health and Food Safety*. https://food.ec.europa.eu/plants/genetically-modified-organisms/gmo-legislation_en
- Lobby Control. (2024). *EU lobby report 2024: Brussels in the sights of power interests. Despite reforms after Qatargate EU democracy remains vulnerable to undue influence*. <https://www.lobbycontrol.de/wp-content/uploads/EU-Lobbyreport-2024-summary-LobbyControl.pdf>
- Lobby Facts.eu. (2025). *Welcome to LobbyFacts – exposing lobbying in the European institutions*. <https://www.lobbyfacts.eu/>
- The Brussels Times. (2025). *Major companies found to be misreporting EU lobbying spending*. <https://www.brusselstimes.com/eu-affairs/1666421/major-companies-found-to-be-misreporting-eu-lobbying-spending-tbtt>
- Pulse, Z. (n.d.). *Inside the EU lobbying scene: Who influences Brussels – and how?* <https://www.pulse-z.eu/inside-the-eu-lobbying-scene-who-influences-brussels-and-how/>
- The European Student Think Tank. (2023). *Corporate lobbying in the European Union*. <https://esthinktank.com/2023/05/29/corporate-lobbying-in-the-european-union/>
- Transparency register. (2021). *Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission*. https://transparency-register.europa.eu/guidance/guidelines_en

References

- Binderkrantz, A. S., Halpin, D. R., & Pedersen, H. H. (2020). From Policy Interest to Media Appearance: Interest Group Activity and Media Bias. *The International Journal of Press/Politics*, 25(4), 712–731.
- Biodynamic Federation. Briefing paper new GMOs: old claims and false promises Proposal on new genomic techniques. (2023). *Briefing Paper: New GMOs: Old claims and false promises*. (n. d.). https://demeter.net/wp-content/uploads/2023/09/230915_DEM_Leaflet_NGTs_EN.pdf
- Bouwen, P. (2001). *Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access*. file:///C:/Users/admin/Downloads/sps20015.pdf
- Corporate Europe Observatory. (2025). *The EU's lobby league table Tech, Banking, Energy, Chemicals dominate*. Corporate Europe Observatory. <https://corporateeurope.org/en/2025/02/eus-lobby-league-table>

Dutt, N., Espinosa, M., Li, R., Rath, J., & Sung, E. (2025). *Lobbying in the EU*. HEC Paris Research Paper No. SPE-2025-1577. SSRN. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5260257>

European Commission. (n.d.). *GMO legislation*. Directorate-General for Health and Food Safety. https://food.ec.europa.eu/plants/genetically-modified-organisms/gmo-legislation_en

Lobby Control. (2024). *EU lobby report 2024: Brussels in the sights of power interests*. Despite reforms after Qatargate EU democracy remains vulnerable to undue influence. <https://www.lobbycontrol.de/wp-content/uploads/EU-Lobbyreport-2024-summary-LobbyControl.pdf>

Lobby Facts.eu. (2025). Welcome to LobbyFacts – exposing lobbying in the European institutions. <https://www.lobbyfacts.eu/>

The Brussels Times. (2025). *Major companies found to be misreporting EU lobbying spending*. <https://www.brusselstimes.com/eu-affairs/1666421/major-companies-found-to-be-misreporting-eu-lobbying-spending-tbtb>

Pulse, Z. (n.d.). *Inside the EU lobbying scene: Who influences Brussels – and how?* <https://www.pulse-z.eu/inside-the-eu-lobbying-scene-who-influences-brussels-and-how/>

The European Student Think Tank. (2023). *Corporate lobbying in the European Union*. <https://esthinktank.com/2023/05/29/corporate-lobbying-in-the-european-union/>

Transparency register. (2021). *Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission*. https://transparency-register.europa.eu/guidance/guidelines_en

Отримано редакцією журналу / Received: 10.09.25

Прорецензовано / Revised: 20.09.25

Схвалено до друку / Accepted: 23.12.25

Mariia ZAITSEVA, PhD (Polit.), Assist.

ORCID ID: 0000-0003-0036-419X

e-mail: mariya.zaitseva@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Natalia BIELOUSOVA, PhD, Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0002-9656-2942

e-mail: bnb@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CORPORATE LOBBYING IN THE EUROPEAN UNION

Background. Lobbying is an integral part of the modern political process in the European Union. The systemic presence of organized interest groups in the EU, in particular large corporations, provides an institutional framework for transparent interaction between authorities and stakeholders. This complex system of influence largely determines the EU political landscape, where access to officials, participation in consultations and amendments to legislative initiatives often depend on the resources and connections of stakeholders.

Methods. The research used methods such as analytical, generalization and analysis, which allowed us to study the documents of the EU regulatory framework and reports of think tanks.

Results. Corporate lobbying is deeply integrated into all stages of the European Union legislative process. Starting from consultation events and working groups of the European Commission, corporate lobbyists actively influence policy-making.

Since 2015, there has been a significant increase in lobbying funding, reaching €1.3 billion in 2023. Large transnational corporations in the technology, energy and financial sectors remain the most active. However, despite the availability of transparency tools such as the EU Transparency Register, numerous cases of violations and inaccuracies in reporting have been identified, which calls into question the effectiveness of the current control system. An example of lobbying influence is the legislative initiative to deregulate new genomic technologies, accompanied by a significant weakening of transparency, risk assessment and labeling requirements, which has caused widespread public criticism.

Conclusions. Lobbying is one of the key mechanisms for influencing political processes in the European Union. Lobbyists of transnational corporations actively influence decision-making in the EU, especially in sectors such as biotechnology, digital technologies and energy. The growth of lobbying costs and the increase in the number of lobbyists involved indicate that lobbying is an effective tool for business to influence European legislation. At the same time, despite the existence of formal mechanisms for controlling lobbying activities, in particular the EU Transparency Register, the revealed facts of data manipulation and violations in reporting indicate the need to further improve the regulatory system and ensure real accountability of lobbying structures.

Keywords: Lobbying, European Union, interest groups.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.